

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN A HANSÁGBAN!

A HUFH30005 HANSÁG
KIEMELT JELENTŐSÉGŰ
TERMÉSZETMEGŐRZÉSI TERÜLET
FENNTARTÁSI TERVÉNEK
KIVONATA

GRASSLANDHU

NATURA 2000

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN!

NATURA 2000 FOGALOMTÁR

- ❖ közösségi jelentőségű fajok: a Natura 2000 rendelet 2. A) és 3. A) számú mellékletében meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek;
- ❖ közösségi jelentőségű élőhelytípusok: a Natura 2000 rendelet 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg erendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel;
- ❖ kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók;
- ❖ közösségi jelentőségű terület: olyan terület, amely jelentős mértékben hozzájárul a 2. vagy 3. számú mellékletben felsorolt közösségi jelentőségű vagy kiemelt közösségi jelentőségű fajok, illetve a 4. számú mellékletben szereplő közösségi jelentőségű vagy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartásához, helyreállításához, továbbá a Natura 2000 hálózat egységességéhez, illetve a biológiai sokféleség megőrzéséhez.

ELŐSZÓ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok (jelölő fajok), illetve élőhelyeik (jelölő élőhelyeik) védelme érdekében kijelölt területek hálózata. Kijelölésük célja a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió részeként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004. (X. 8.) kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezek rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési javaslatokat. Azonban ez a dokumentum terjedelme miatt nem alkalmas arra, hogy gyakorlati kézikönyvként használjuk, éppen ezért szükségesnek tartottuk, hogy a fenntartási tervek javasolt előírásai alapján áttekinthető kézikönyveket készítsünk a Natura 2000 területekre. Mivel a fenntartási terv kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg, kötelezettségeket nem írhat elő, így a jelen kézikönyv is csak gazdálkodási javaslatokat tartalmaz az egyéb jogszabályokban megtalálható kötelező érvényű előírásokon túl. A száraz felsorolásokat azonban igyekeztünk szemléletesebbé és élvezhetőbbé tenni képekkel, ábrákkal és egyéb illusztrációkkal.

MIT TEHETSZ NATURA 2000 GAZDÁLKODÓKÉNT?

Szeretnéd szabálykövetőként
a kötelező gazdálkodási
szabályokat betartani?

Tájékozódj a kötelező
jogszabályi előírásokról
kiadványunkból, a **www.
ferto-hansag.hu/
gazdalkodoknak.html**
weboldalunkról,
illetve igazgatóságunk, vagy
a GyepTanácsadói szolgálat
szakembereinél, akik szívesen
segítenek információkkal,
tanácsaikkal!

Gondosan tartsd be
az előírásokat!

Az előírások betartásával
Natura 2000
kompenzációs támogatást
igényelhetsz

...és mindemellett szeretnéd,
ha **elfogadható jövedelmed**
is származna a földedből?

A kompenzációs támogatáson
túl jelenleg további agrár-
illetve erdészeti támogatások
érhetőek el, továbbá lesznek
elérhetőek a támogatási
rendszer új periódusában is:
www.palyazat.gov.hu

Válassz céljaidnak és a terület
adottságainak megfelelően
az önkéntes támogatási
lehetőségek közül!

Szereted a **természetet**,
azt **óvni** és gazdagítani
szeretnéd?

Ismerd meg jobban
kiadványunkból földednek
természeti értékeit és tudj
meg többet arról, hogyan
óvhatod őket

A gazdálkodás és a
mindennapi élet során is
vedd figyelembe a kiadvány
javaslatait

Elégedetten és nyugodt lelkiismerettel élvezheted földednek minden hozadékát
szabálykövető és a természet gazdagságáért is felelősséget vállaló gazdaként!

JOGSZABÁLY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT KÖTELEZŐ GYEPGAZDÁLKODÁSI ELŐÍRÁSOK

A Natura 2000 gyepterületek földhasználati szabályairól szóló **269/2007. Kormányrendelet** alapján (A jogszabály bővebb tartalma megtekinthető: <https://www.ferto-hansag.hu/gazdalkodoknak.html>)

- ❖ A gyepterületeket **legeltetéssel, illetve kaszálással** kell hasznosítani.
- ❖ Gyepterületen csak **szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly** legeltethető.
- ❖ A gyepterület **túllegeltetése tilos**.
- ❖ A gazdálkodási tevékenység során a **gyepfelszín maradandó károsítása tilos**.
- ❖ Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, **trágya kiszórása tilos**.
- ❖ A terület **legalább 5, legfeljebb 10%-át** kaszálásonként változó helyen **kaszálatlanul kell hagyni**.
- ❖ A **belvíz** gyepterületről történő **elvezetése** és a gyepterület öntözése **tilos**.
- ❖ **Napnyugtától napkelteig a gépi munkavégzés tilos**.
- ❖ A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
 - ❖ a) a **nád irtásához**, valamint
 - ❖ b) az **október 31. és április 23. között** történő **legeltetéshez**
- ❖ Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges. A vadászati hatósághoz a kérelem elektronikus űrlap útján is benyújtható.
- ❖ A **kaszálást** a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő **állatok zárványterületre szorítása nélkül** kell elvégezni. A kaszálás során **vadriasztó lánc használata kötelező**.
- ❖ Az **inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni**, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
- ❖ A **kaszálás tervezett időpontját** a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak **legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie** a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
- ❖ Gyepterületen a **szálas takarmány tárolása** a kaszálást követő **30 napon túl tilos**.
- ❖ **Amennyiben a terület országos védeettséget is élvez, illetve van már elfogadott természetvédelmi kezelési terve, úgy azok előírásai is kötelező érvényűek!**

JOGSZABÁLY ÁLTAL MEGHATÁROZOTT KÖTELEZŐ ERDŐGAZDÁLKODÁSI ELŐÍRÁSOK

- ❖ A természet védelméről szóló **1996. évi LIII. tv. (Tvt.)**
- ❖ Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló **2009. évi XXXVII. tv. (Etv.)**
- ❖ **60/2013. (VII.19) VM rendelet** a 2013. évi körzeti erdőtervezésre vonatkozó tervezési alapelvekről, valamint az érintett körzeti erdőtervek alapján folytatott erdőgazdálkodásról (Észak-Hansági és Szigetközi erdőtervezési körzet)
- ❖ **69/2016. (X. 14.) FM rendelet** a 2016. évi körzeti erdőtervezésről, erdőgazdálkodásról (Dél-Hansági erdőtervezési körzet) **erdőtervi rendelet előírásai**

FONTOSABB ELŐÍRÁSOK A JOGSZABÁLYOKBÓL (RÉSZLET):

- ❖ **Faanyagtermelést nem szolgáló üzem mód** meghatározása a jelölő faj, vagy védett faj jelentős állományának élőhelyén, fokozottan védett területen.
- ❖ Erdőtervezéskor figyelemmel kell lenni a természetességi állapot, a biológiai és genetikai sokféleség, fajkészlet fenntartására, javítására; természeti- és tájképi értékek megőrzésére, az erdőtársulás sokszínűségének fenntartására.
- ❖ Természetes, természet szerű és származék erdőkben a termőhelynek nem megfelelő, vagy **az erdészeti tájidegen elegyfajfajokat** – különös tekintettel az intenzíven terjedő fajokra – **lehetőség szerint teljes mértékben vissza kell szorítani.**
- ❖ A közösségi jelentőségű, fához kötötten fejlődő, **jelölő bogárfajok**, illetve a védett, közösségi jelentőségű erdei **madár-** és jelölő **denevérfajok** védelme érdekében a fahasználatokat időse, **nagyméretű fák** és álló, vastag, **holt faanyag** folyamatos jelenlétének **biztosításával** kell megtervezni.
- ❖ Fekete gólya, réti sas, parlagon, kerecsensólyom, uhu, védett, ill. fokozottan védett madárfajok **fészke körül** fészkelési időben **100-400 m-en belül erdőgazdálkodási tevékenységet** javasolt **szüneteltetni**, illetve fészkelésre alkalmas nagy koronájú fák, facsoportok, időse fák meghagyása számukra.
- ❖ Védett és/vagy közösségi jelentőségű **geofiton növények** jelentős állományának erdőtervben rögzített élőhelyeül szolgáló erdőben 02.15-03.31-ig fakitermelés csak a védett természeti terület természetvédelmi kezeléséért felelős szervvel egyeztetett módon végezhető.
- ❖ A nagy kiterjedésű, egykorú és kevés fajból álló erdők lombkorona-, cserje-, valamint lágyszárú szintjében **elő kell segíteni a faji, életkori és szerkezeti változatosság növekedését.**
- ❖ A fakitermelések során az erdőszegélyek kialakulására, valamint a meglévő **erdőszegélyek kíméletére** különös hangsúlyt kell fektetni.
- ❖ **őshonos fajokból álló cserjeszintet** legalább olyan mértékben **meg kell hagyni**, vagy a cserjeszint szükségessé váló átmeneti eltávolítását olyan módon kell végrehajtani, hogy az adott erdőtársulásra jellemző cserjeszint kialakulásának feltételei biztosítottak legyenek.

AGRÁR- ÉS ERDÉSZETI TÁMOGATÁSOK

ÁTALAKULÁS ALATT!

- ❖ Jelenleg a Közös Agrárpolitika megújulásával a hazai agrár- és vidékfejlesztési támogatási rendszer is átalakuláson megy át, így az oldalon a korábbi időszak (2014-2020) még érvényben lévő, ideiglenesen meghosszabbított támogatási rendszerében felkínált pályázati lehetőségeit soroljuk fel. Az aktuális támogatásokról tájékozódni a www.palyazat.gov.hu oldalon lehet.
- ❖ Fontos tudni, hogy a jogszabályban foglalt kötelező gyepgazdálkodási előírások terhei miatt kompenzációs támogatás igényelhető, de a többi támogatás önkéntes vállaláson alapul.

Területalapú támogatás (SAPS)

Zöldítés

Natura 2000 kompenzációs támogatás gyepeken

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás

Ökológiai gazdálkodás támogatása

Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások

Vízvédelmi célú nem termelő beruházások

Hátrányos területek támogatása

Védett őshonos vagy veszélyeztetett állatfajták megőrzése

Natura 2000 kompenzációs támogatás erdőterületeken

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

Erdősítés támogatása

Erdő-környezetvédelmi kifizetés

Erdei ökoszisztémák ellenállóképességének és környezeti értékének növelése

Erdészeti genetikai erőforrások megőrzése és fejlesztése

Erdőkárak megelőzése és helyreállítása

Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek

Közjóléti funkciók fejlesztése

Erdészeti technológiákra, erdészeti termékek feldolgozására, piaci értékesítésére irányuló beruházások

A HANSÁGRÓL RÖVIDEN

A Hanság kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület is egyben. Acsalag, Barbacs, Bágyogszovát, Bősárkány, Csorna, Dör, Fehértó, Györsövényház, Jánossomorja, Kapuvár, Kimle, Károlyháza, Kóny, Lébény, Maglóca, Markotabödöge, Osli, Rábatamási, Tárnokréti, Újrónafő települések határában helyezkedik el.

A területet mintegy 49-41% arányban borítják természetszerű (elsősorban mocsári növényzet, üde és nedves rétek, ligeterdők) illetve másodlagos élőhelyek (elsősorban másodlagos gyepek, degradált és ültetvényszerű erdők). A nem természetes élőhelyek (főleg szántók) térfoglalása a terület 10%-ára terjed ki.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedése összesen 5546 ha, azaz a Hanság 41%-át borítják. A közösségi jelentőségű élőhelynek nem tekinthető területek közül akár 1-2 ezer hektár esetében várható (nemesnyárral elegyes, részben őshonos fafajú erdők, jellegtelen üde és nedves gyepek), hogy megfelelő kezelés esetén közösségi jelentőségű élőhellyé alakulhat néhány évtizeden belül.

TUDTAD?

A Hanság kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület kiterjedése 13546 ha. Ebből 10576,4 ha védett, 7794 ha fokozottan védett természeti területnek minősül!

A HANSÁG FELSZÍNI VIZEI

Az 1700-as években a Hanság még óriási, csaknem egybefüggő úszóláp-rendszer volt, melyen a kis tavak ablakként jelezték az úszóláp alatti pangó vizet. A Hanság nyugati medencéjébe befutó folyók (Répcse, Ikva, Kis-Rába) az enyhe lejtési viszonyok miatt nem alakítottak ki maguknak medret, hanem vizük elbújt az úszóláp tőzege alatt. Ebben az időben, nagy vizek idején a Hanság a Dunával és a Fertővel is közvetlen összeköttetésbe került.

A Hanság lecsapolása a XVIII. században kezdődött. A terület kiszáradása a Hegedűs-csatorna megásásával, a Király-tó környékének lecsapolásával vette kezdetét. A Hanság leginkább meghatározó hidrológiai jellemzője a lassú szárazodási folyamat. Az ország legsűrűbb csatornahálózata ma a Hanságban található.

A Dél-Hanság tavaszi vizei részben közvetlenül, részben a Kis-Répcse közvetítésével, gravitációs úton a Hanság-főcsatornába jutnak. A Rábca-menti területek vizei részben közvetlenül a Rábca-ba terelhetők. A Csíkos-égeres környékén a vizet szivattyúval emelik át a Szegedi-csatornába. A kisebb belvízelvezető csatornák vízminősége jó, tavasszal tiszta lápi víz van bennük, ami jelentős hidrológiai értéket képvisel. A nyári öntözővizek oldott tápanyagtartalma a tavaszi vizekénél nagyobb, ez ad lehetőséget a békalencse-hínár, ill. a tündérrózsa-hínár gyors fejlődésének. Ahol a csatornákból a makrovegetációt kikaszálják, kedvezőtlen fonalas algásodás indul meg.

A Hanság medencéiben kialakult tőzeglápokban tartósan megmaradt víz nem csak a vízi életközösségek létfeltételeit biztosította, de hatással volt a térség klimatikus jellemzőire is. Az egykori, lecsapolt nyílt vízfelületeinek részleges rekonstrukciója a Nemzeti Park egyik kiemelt fontosságú célkitűzése. A nemzeti parki kezelésben levő állami tulajdonú területeken megvalósítható a legmélyebben fekvő területek természetvédelmi célú újbóli elárasztása, olyan módon, hogy a kialakuló vízborítás ne legyen kedvezőtlen hatással a védett területen kívül gazdálkodók számára. Az egyeztetett tervek alapján megvalósításra kerülő élőhelyrekonstrukciók klímajavító puffer-hatása mellett a tőzegrétegek nedvesen tartásával javíthatják a környező erdők vízháztartását és a levonuló árvizek okozta károkat is mérsékelhetik az árvízi hullámok betározásával.

2000. év őszén kezdődött meg az első ilyen elárasztás kialakítása a Nyirkai-Hanyban. A Rábca, a Kis-metszés és a Hanság-főcsatorna közötti terület három függetlenül árasztható, a fenti követelményeket kielégítő kazettából áll. A beruházás megvalósulása óta eltelt időszakban már láthatóak kedvező hatásai a vegetációra és az vízi állatfajokra, elsősorban a fészkelő vízimadarak állományaira. A talajvíz szintjének emelésére használható csatornarendszer (mely ugyanaz, mint a jelenlegi, vízelvezetésre használt rendszer) feltöltésére, vízpótlására használt vizek minősége javításra szorul.

A Barbacsi-tó és a Fehér-tó a Kis-Rábán és a Keszeg-éren keresztül szintén a Rábából kapja a vizet. A Barbacsi-tó északnyugati részén ágazik ki a Keszeg-érből a Barbacsi (Rózsás)-csatorna. Ez a csatorna a Tóköz délkeleti részének gerincét jelenti, így a Kónyi-tó vízellátásáért is felelős. A Barbacsi- és Fehér-tó vize a korábbi intenzív haltáplálás miatt eutrofizálódott. A Fehér-tó és a Barbacsi-tó vízminőségének javítása érdekében tőrekonstrukciók megvalósítása szükséges. Ez a korábbi szennyezések következtében lerakódott eutrofizáló hatású iszap eltávolítását jelentené, amely felhasználható mezőgazdasági célú talajjavítás céljára, ilyen igény már felmerült a környékbeli gazdálkodók részéről.

A Keszeg-ér vize Csorna szennyvizei miatt időnként szennyezett. A nyáron öntözésre használt vizek minősége kielégítő, bár a kapuvári szennyezések hatására a Kis-Rába sókoncentrációja megemelkedik és az ammónium- és foszfát-ionok mennyisége miatt kissé szennyezettnek minősül.

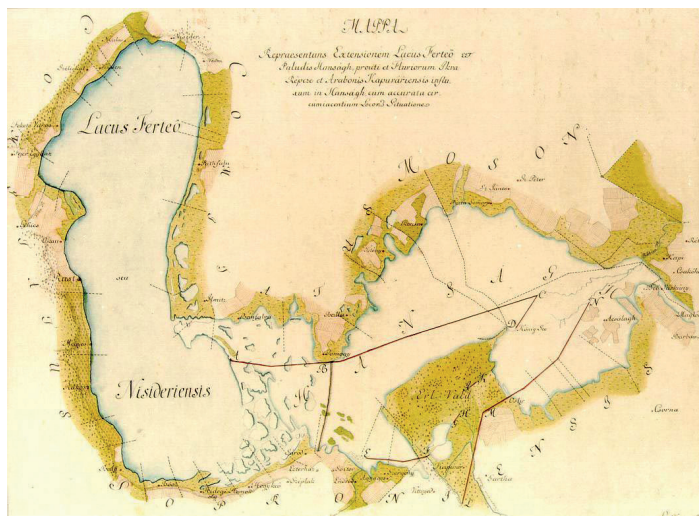
A HANSÁG TÖRTÉNETE

A Hanság kettős medencéjének kialakulása a harmadkor végén kezdődött meg. Ekkor a Dunántúl felületének nagy részét az agyagos-homokos pannóniai tábla borította. A harmadkor végén a pannóniai tábla ÉNY-i részén keletkezett süllyedékben egy tó alakult ki, mely nem volt hosszú életű, mert a belé ömlő folyók, különösen a Duna őse, nagyon gyorsan feltöltötték hordalékukkal. A Duna hatalmas, Pozsonytól Győrig, illetve Komáromig elterülő hordalékkúpja, illetve a Rába hordalékkúpja alakította ki a Fertő és a Hanság medencéit. A felszín végleges formáját a szél alakította, munkájának nyomai jól láthatók az ÉNY-DK-i irányú homokhalmokon.

A Fertő medencéjének vízzel való feltöltődését a Vulka és a NY-i hegyekből eredő patakok végezték, a Hanság medencéjét pedig a délről érkező, medrét vesztő Ikva, Répce töltötte fel. A két terület vízrajzilag szoros kapcsolatban volt egymással Pomogy és Eszterháza között, a vízszint pedig többé-kevésbé azonos lehetett. Ha túl sok víz került a Fertőbe akkor a felesleg átfolyt a Hanságba, onnan pedig a Győrsövényház és Lébény közötti peremen keresztül a határozatlan, kanyargós mederben a Rábába, majd a Dunába.

A Hanságban állandó vízfolyás nem volt. A medrüket vesztő, beérkező folyók vízzel töltötték fel a nagyobb talajmélyedéseket, kisebb-nagyobb tavak alakultak ki. Csapadékosabb időjárás esetén akár 400 km²-nyi vízfelület is kialakulhatott. Valószínűleg pontosan becsüljük meg a valamikori kiterjedést, ha a medence kiemelkedő peremén épült községek vonalát követjük. Így a nyugati medencét Bősárkány, Pusztasomorja-Jánossomorja, Andau, Tadtén, Wallern, Fertőd, Agyagosszergény, Osló határolhatta, a keleti medencét pedig Bősárkánytól a déli oldal felé indulva a mai Rábcakapi, Fehértó, Győrsövényház, Lébény határolhatta. Ez a terület mintegy

55 ezer ha kiterjedésű. A Hanságban kialakuló 3-4 m mély tavak közül a legnagyobb a Király-tó volt, mely a medence legmélyebb pontját foglalta el. A tavak között nádasok, gyékényesek és sásosok uralták a területet, a tavak jellemző képződményei voltak az úszó szigetek. Az ingadozó vízjárást bizonyíthatja a valamikori Hanság belső területeiről előkerülő római és honfoglalás kori települések, úthálózatok nyomai. A Fertő és a Hanság ingadozó vízállása, a Duna áradásai évszázadokon keresztül megkeserítették a környékbeli parasztok életét. Áradásokkor akár több ezer hektár termőföldet is elboríthatott a víz. Az áradások és a mocsarak lecsapolásának gondolata már a XVII. században felmerült. Már Mária Terézia uralkodása alatt is számos törvény született a feliszapolódott folyómedrek megtisztítására, de számottevő cselekvés nem történt.

Kainrath Lajos térképe 1783-ból a Pomogy-Eszterháza töltéssel (Forrás: Országos Széchényi Könyvtár Térképtára, TA1731.)

resztül megkeserítették a környékbeli parasztok életét. Áradásokkor akár több ezer hektár termőföldet is elboríthatott a víz. Az áradások és a mocsarak lecsapolásának gondolata már a XVII. században felmerült. Már Mária Terézia uralkodása alatt is számos törvény született a feliszapolódott folyómedrek megtisztítására, de számottevő cselekvés nem történt.

A HANSÁG TÖRTÉNETE

A Rába és a Hanság mocsárvilágának rendezésére az első összefüggő, részletes tervezetet Freman Maxim készítette 1762-ben. Javaslatára szerint az egyetlen lehetőség a Hanság és a Fertő lecsapolására, ha a tóból a Duna felé egy csatornát ásnak. Emellett javasolja a Kis-Rába közvetlen elvezetését a Rábcába, illetve a Rábca teljes szabályozását. Tervezetének hátránya, hogy a technikai nehézségek miatt roppant költséges volt, így a tulajdonosok ellenálltak. A szabályozás első lépésének lehet tekinteni a Pomogy-Eszterháza töltés megépítését (1777-1780). Az építtetés Eszterházy Pál herceg nevéhez fűződik, aki eszterházi kastélyának könnyebb megközelíthetőségét akarta elérni. Egyes irodalmakban tévesen úgy értékelik a rőzse- és rönkutat, hogy ezzel elválasztották a Hanság és a Fertő vizeit, de a valóságban a töltésbe húsz hidat építettek a víz szabad közlekedésének biztosítására. A töltés tervezői gondoltak arra, hogy a Fertő felől érkező vizek állandó nyomását a töltés nem bírná ki. Moson vármegye sokáig vitatta a töltés közhasznúságát és károsnak tartotta a vármegyére, de végül elfogadta szükségességét. A Hanság csatornázásának megkezdését nagyban elősegítették az 1785-86-os nagy árvizek, amikor a mocsár elérte a legnagyobb kiterjedését. Az árvíz még a Pomogy-Eszterháza töltést is átszakította. A hatalmas károk eredményeképp a Fertő és a Hanság mocsarainak kiszáritása folyamatosan napirenden volt a megyegyűléseken. A három megye, Sopron, Győr és Moson megye megbízta Hegedűs Antalt a mocsarak felmérésével. Az elkészült szabályozási tervet felterjesztették a helytartótanácsához, amely hozzájárult a megvalósításhoz. A terv alapja az volt, hogy a Hanságot tápláló folyók eredeti medrét meg kell tisztítani és az Ikva, Répce és Kis-Rába vizeit egy főcsatornán a Rábcába vezetni. A munkálatok 1795-ben meg is kezdődtek Bősárkány és a régi Király-tó közötti szakaszon. A megvalósítást minden eszközzel hátráltatta Moson és Győr megye is, mert abban a meggyőződésben voltak, hogy a készülő csatorna a vizeket az ő földjeikre vezeti. A munka ennek ellenére folytatódott és 1813-ra elkészült a Rábca-csatorna Király-tótól a Nagy-Égererdőig terjedő szakasza is. 1800 és 1813 között szabályozták a Hanságba ömlő folyók alsó szakaszát is.

Az elkészült csatornák állapotának megőrzéséről azonban senki nem gondoskodott, így a 20-as évekre használhatatlanná váltak. Az ismétlődő áradások miatt több új tervezetet készítettek, melynek sorsáról 1826-ban kellett volna dönteni, ez teljes zűrzavarba torkollott. 1831-ben Kecskés Károlyt bízták meg a Hanság újbóli felmérésével, de tervezete soha nem valósult meg részben a megyék, részben a birtokosoknak a költségek megosztásán kialakult vitája miatt. Terve ellentétben a korábbiakkal nem csupán a víz félreszorításán alapul, hanem a Hanság vizeinek levezetését is javasolja. Véleménye szerint a Rábca folyását meg kell tartani, de nem a Rábába, hanem közvetlenül a Kis-Dunába kell vezetni, hosszát a kanyarulatok átvágásával 18 km-rel kell csökkenteni.

Ezután hosszú időn át csak helyi viszonylatban jelentős munkálatok folytak. Több kisebb csatornát ástak az óvári és az Eszterházy uradalmak területén.

1878-ban Meiszner Ernő készített nagyszabású tervet, melyet a Rábaszabályozó Társulat elfogadott, de megvalósítását csak fokozatosan, a szükségességnek megfelelően támogatta. 1886-ban indult meg a Meiszner-féle terv módosításával a Rábca kotrása, majd a Hanság főcsatorna építését kezdték meg 1892-ben és három évvel később 1895-ben be is fejezték. A pomogyi hídtól a Fertőbe nyúló szakaszt 1910-ben építették csak meg.

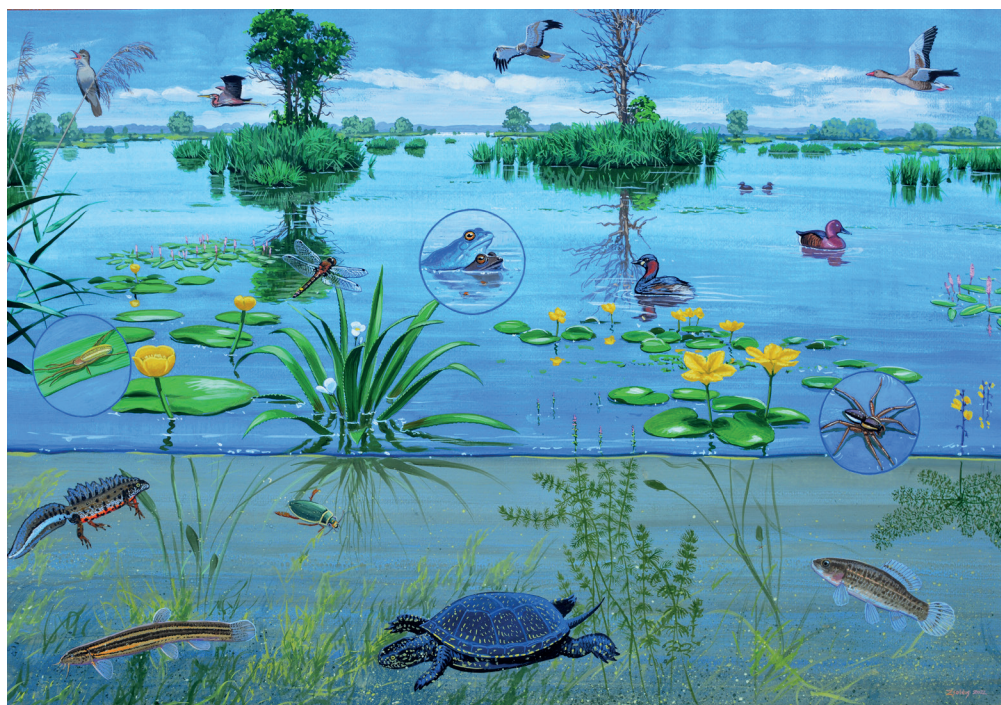
A XX. század első felében tovább zajlottak a lecsapolási munkálatok, ami elsősorban a meglévő belvízmentesítő, illetve öntöző csatornahálózat mélyítésében, karbantartásában, illetve újabb levezető árkok ásásában nyilvánult meg. Ezek a munkálatok még a II. világháború után is folytak a KISZ-táborok (1958-1967) keretében, elsősorban az Észak-Hanság területén. Ekkor alakult ki a Hanság mai vízrajzi képe.

A HANSÁG JELÖLŐ FAJAI

A Hanságban számos állatfaj és egy növényfaj minősül jelölő fajnak.

A kistűzleplezett aszat bennszülött növényünk, mely főként a Kárpát-medence szikeseihez, mocsárrétjeihez, ritkán nádasok szegélyeihez kötődik.

Az állatfajok közül Natura 2000 faj az apró fillércsiga, díszes légivadász, ezüstsávós szénalepke, lápi szitakötő, nagy tűzlepke, zanótboglárka, vérfű hangyaboglárka, szarvasbogár, vágó és réti csík, szivárványos ökle, lápi póc, dunai tarajosgőte, vöröshasú unka, mocsári teknős, rákosi vipera, nyugati piszedenevér, hegyesorru denevér, közönséges denevér, európai hód, vidra, északi pocok. A madarak főként a Hanság vizes élőhelyeihez kötődnek: nagy lilik, nyári lúd, kis lilik, vetési lúd, parlagi sas, vörös gém, cigányréce, bölömbika, vörösnyakú lúd, fekete gólya, barna rétihéja, haris, fekete harkály, nagy kócsag, rétisas, törpegém, szarvascsirke, bakcsó, kis és pettyes vízicsibe, küszvágó csér.

TUDDAD?

A Nyirkai-Hany és Osli-Hany elsősorban a vizes élőhelyek és a madárvilág megőrzése érdekében került kialakításra.

VIZES ÉS VÍZHEZ KÖTŐDŐ ÉLŐHELYEK

HÍNÁRNÖVÉNYZET

Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete: Nem vagy gyengén láposodó állóvizek, csatornák lebegő és gyökérrel rögzült hínárnövényeinek állományai. Az élőhelyek többszintűek, állóvizekben kb. 1,5 m mélységig szinte mindenütt előfordulnak, míg áramló vizekben a mocsári növények védelmében, vékony, szalagszerű kialakulásúak.

Lápi hínár: Láposodó állóvizek és jobb csatornák lebegő és gyökérrel rögzült hínárnövényeinek állományai. Általában többféle hínárközösség fordul elő egy-egy víztestben, a láposodó foltok az árnyékolt vagy részben árnyékolt medrekben (pl. békalilomos hínár) alakulnak ki, amelyeket jellemzően régóta nem kotortak vagy erős tözegesedés jellemző rájuk.

A hansági csatornák tipikus vízi növényzete, de kisebb állóvizekben (pl. Rabi-tó, Ottómajori-tó, Lébényi tó) is előfordul. Általában többféle hínárközösség fordul elő egy-egy víztestben. A nyitott víztestekben leggyakoribb a tündérróza, illetve vízitök alkotta rögzült hínár, ami többnyire keresztcsészes békalencsés hínárral együtt fordul elő.

A csatornák növényzete gyorsan változik a szukcesszió és a karbantartások miatt. A kotrást követő 4-5 éven belül a nád, a gyékény és a harmatkása a kisebb csatornákat benövi és a hínárközösségek teljesen eltűnnek vagy megritkulanak. A csatornákon a teljes kotrás helyett féldolgos kotrást javasolt alkalmazni.

NEM TÖZEGKÉPZŐ NÁDASOK, GYÉKÉNYESEK ÉS TAVIKÁKÁSOK

Jó vízellátottságú nádas vagy gyékényes állományok holtágak, csatornák, tavak parti zónájában, vagy feltöltődő ágakon az egész vízfelületet boríthatják. A területen sokfelé előfordul, de gyakran csak fragmentálisan, más élőhelyekkel (pl. magassásosokkal, harmatkásásokkal) mozaikosan vagy keskeny sávokban. Tipikus megjelenésükben szinte monodomináns a nád, vagy széleslevelű gyékény, kísérőfajok elsősorban a szegélyeken figyelhetők meg.

Amennyiben kiszárad és/vagy feltöltődik, magaskórós fajok jelenhetnek meg, ill. természetesebb környezetben rekettyefűz verődhet fel. A nád, mint gyom jellegű faj, néhol vágásterületeken, kiszáradt foltokon is megjelenhet, de ezeket nem tekintjük tipikus élőhelyeknek.

A lefűződött ágak további kiszáradása és feltöltődése a nádasok további gyomosodásához vezethet. A kiszáradt foltok vízellátottságának javulásával (kedvező csapadékviszonyok, kellően magas talajvízszint) elkerülhető, illetve a leromlott állományok regenerációja is valószínű. A jelenlegi nádas állományok nagy része természetes vegetációnak tekinthető.

VIZES ÉS VÍZHEZ KÖTŐDŐ ÉLŐHELYEK

ÚSZÓLÁPOK, TŐZEGES NÁDASOK ÉS TÉLISÁSOSOK

Nagy termetű, egyszikű évelők (főleg nád, harmatkása és gyékény fajok) által uralt tőzegképző növényzet, úszó és szárazföldi jellegű lápok, lápi nádasok. Nagyobb állóvizek (tavak, holtágak) felszínén és parti zónájában jön létre. A Tóköz tavaira, illetve a Királytó térségére jellemző. Egyes állományok egykori tőzegnyerő gödrök szukcessziója révén alakultak ki. A jelentősebb vízmozgások hiánya miatt különösen a mélyebb rétegekben oxigénhiány lép fel. Ezért, továbbá az esetleges alacsony pH és tápanyaghiány miatt a növényi maradványok ásványosodása akadályozott, tőzeg halmozódik fel. A tavak jellemzően sok oldott szerves anyagot tartalmaznak, barnás színűek.

Az ismert élőhelyfoltokat különösebb veszély nem fenyegeti, amennyiben a területen korábban folytatott tőzegebányászatot nem indítják meg újra. A horgászattal érintett területen a stégek környékén esetleg gyomosodás jelentkezhet.

HARMAKÁSÁS, BÉKABUZOGÁNYOS, PÁNTLIKAFÜVES MOCSÁRI-VÍZPARTI NÖVÉNYZET

Mocsári növényzet jellemzően 0,5(-1) m mély vízben, lassan áramló, vagy szinte álló folyóvizek parti zónájában, feltöltődő mederrészein fordul elő. A harmatkásások több csatornaparton jellemzőek, de keskenyek, tipikus állományaik csak a Kónyi-tónál és a Dél-Hanság élőhelyrekonstrukcióin vannak. Az élőhely vízellátottsága jellemzően bőséges, de hektikus. A lágyszárú növényzetben gyakran megjelennek a fűzek fiatal egyedei is. Az élőhely kialakulása az vízszinttől függően évente változó, a foltok mérete ritkán éri el az 1000 m²-t.

Az álló, vagy lassan áramló vizek természetes élőhelye, amely a vízjárás függvényében szabadon fejlődik, alakul át, a friss hordalékon megtelepedéséhez csak néhány hét-hónap szükséges. Amennyiben újabb elöntés vagy elhordás nem érinti, nádasok vagy rekettyefűzesek irányába fejlődik tovább, akár már 1-2 év alatt.

NEDVES ÉS ÜDE GYEPEK

NEM ZSOMBÉKOLÓ MAGASSÁSRÉTEK

Legalább időszakosan vízzel borított (mély fekvésben kialakuló), tápanyaggal jól ellátott termőhelyen kialakuló gyepek társulások: mocsári jellegű kísérőfajokkal. Az uralkodó fajok a sás nemzetség kúszó gyöktörzsű képviselői.

A Hanság nem erdősült részén ma is jelentős területeket borít ártéri mélyedésekben, holtmedrekben, széles sávokat alkot a mocsári zonációban. A magassás-fajok terjedése a nem kaszált nedves réteken is számottevő. Az állományok nagy része jó természetességű, a kiszáradás jelei azonban sok helyen megfigyelhetők. Az állományok jelentős része más mocsári élőhelyekkel (nádasok, rekettyefűzes foltok, mocsárrétek) mozaikos.

Az élőhely állapota döntően a vízellátottságtól függ, aszályos években az állományok állapota romolhat. A kiszáradás az egész Hanságban jelentkezik, s csak komplex, táji szintű vízkormányzással, a felesleges vízelvezetés korlátozásával lehetne enyhíteni. Jó vízellátottság esetén általában nem igényelnek természetvédelmi kezelést. Ismételt kaszálásuk kedvezőtlen. A legeltetett állományokban a kezelést megfelelő állatlétszámmal kell végezni, a túllegeltetést el kell kerülni. A területen nem szabad lekaszált anyagot, bálákat hosszú ideig tárolni.

MESZES LÁPRÉTEK, RÉTLÁPOK

A Hanság egykor leggyakoribb élőhelye mára erősen visszaszorult. Állományainak jelentős részét beerdősítették, a megmaradt állományok (Pintér-Hany, Fűzfa-szigetek, Úrhany) folyamatosan alakulnak át kékperjés kiszáradó láprétekké vagy mocsárrétekké. Állományaiban a társulásalkotó lápi nyúlfarkfű mellett jellemző az őszi vérfű, az északi galaj, a kékperje, a lápi sás, a kornistárnics, a pelyhes selyemperje, a buglyos szegfű, vagy a közepes rezgőfű előfordulása. A kiszáradás egyik legszembetűnőbb jele, hogy egyes állományokban egyre gyakoribb a sudár rozsnok.

A legfontosabb az időszakos tavaszi vízborítás biztosítása a csapadék visszatartásával. Kezelésük, amennyiben szükséges, évi egyszeri kaszálással biztosítható.

KÉKPERJÉS RÉTEK

Az Észak-Hanság erdőtlen részein jellemzőek a kékperjés láprétek. A kaszálások elmaradása és a kiszáradás miatt gyakran gyomosodnak. A rendszeresen kaszált területeken fajgazdag társulás alakult ki. A társulásalkotó kékperje mellett jellemző a lápi nyúlfarkfű, szürke és csermelyaszat, réti ördögharaptafű, az északi és mocsári galaj. A rossz vízellátottságú állományokban gyorsan terjed a siskanádtippán és a magas aranyvessző. Állományai gyakran mozaikolnak más élőhelyekkel.

Javasolt a területek évente egyszeri kaszálása lehetőleg június folyamán, de az orchideák virágzása után.

MOCSÁRRÉTEK

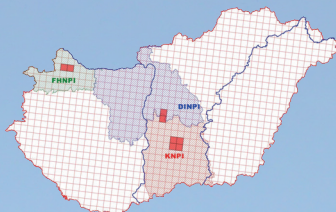
Tavasszal gyakran vízállásos, de nyárra kiszáradó, magas fűvű rétek, a Hanság legnagyobb kiterjedésű fátlan természetszerű élőhelyei. Állományaik régóta jelen vannak a területen, de a tájhasználati módok és a vízellátottság mértékétől függően kiterjedésük sokat változott. A változások két mozgatója a kaszálás/legeltetés, valamint az általános szárazodás, talajvíz-szint-süllyedés. A kiszáradással az állományok gyakran elvesztik mocsárréti karakterüket, és nehezen leírható magas ártéri, inkább száraz gyepekké alakul.

A terület általános problémája a folyamatos szárazodás, mely az egész Hanságban jelentkezik, s csak táji szintű vízkormányzással, a felesleges vízelvezetés korlátozásával lehetne enyhíteni. A meglévő mocsárréteket kaszálással, esetleg extenzív legeltetéssel kell fenntartani. A régóta nem kaszált, ezért hangyabolyos, cserjésedő állományok kezelésének újratekésítését óvatosan, a kialakult állományszerkezet figyelembevételével kell elvégezni (pl. a kökényes foltok részleges kíméletével). Az ártéri szántók mocsárrétté történő visszaalakítása is kívánatos.

RÁKOSI VIPERA, A HANSÁG EGYIK ÉKKÖVE

Függőleges
hasítású pupilla

A rákosi vipera kizárólag a Kárpát-medencében előforduló faj. Hazánkban jelenleg alig egy tucat elszigetelt populációja ismert a Kiskunsági Nemzeti Park, a Fertő-Hanság Nemzeti Park és a Duna-Ipoly Nemzeti Park területéről.

Rövid farok

Világosszürke
alapszín

Háromszögletű,
hátrafelé
kiszélesedő
fej

Méregmiriggyé
alakult
fültőmirigyek

Tarkótól a farok végéig
húzódnak cikk-cakk sáv

Méregfog

Mérge felnőtt emberre gyakorlatilag veszélytelen, a marás méhcsípés-szerű, gyorsan múló tünetekkel jár.

MILYEN AZ ÉLŐHELYE?

Nedves, változatos szerkezetű, zombékokkal gazdagított, részben vízborította lápréteken és legelőkön fordul elő. Élőhelyként szolgálnak még a homoki sztyeppék, a kiszáradó láprétek, illetve a mocsaras területek is.

MI VESZÉLYEZTETI?

Az élőhelyeken felszaporodó szörmés és szárnyas ragadozók jelenléte.

A Hanságban a 20. század közepéig nagy számban fordult elő a rákosi vipera.

A csökkenés oka:

- vizes élőhelyek lecsapolása,
- földterületek beszántása,
- földterületek erdősítése,
- legelőtartás felhagyása

Inváziós (idegenhonos) növény fajok elszaporodása.

MIT TESZÜNK A VÉDELME ÉRDEKÉBEN?

A kezelés meghatározásához egyaránt figyelembe vesszük a kígyó biológiai sajátosságait, a vegetáció jellemzőit és a gazdaságos üzemeltetés feltételeit. Inváziós (idegenhonos) növény fajok illetve, ragadozó populációk visszaszorítását végezzük a vipera által érintett területeken. Az élőhelyeket extenzív legeltetéssel (magyar szürkemarha, bivaly, juh) és mozaikos kaszálással kezeljük.

SZÁRAZABB GYEPEK

FRANCIAPERJÉS RÉTEK

Kaszálással fenntartott félszáraz, vagy üde gyepek, amelyek akár néhány év alatt kialakulhatnak szántók vagy erdei vágásterületek helyén, de csak hosszú extenzív használat után lesznek fajgazdagok és változatosak. Állományaikban a nagyobb méretű fűfélék meghatározók, emellett számos kétszikű faj jelentkezik kísérőként. A területen leginkább másodlagos megjelenésű, kiszáradt, hátságokhoz kötődik főleg a Tóköz déli részén.

A rétek extenzív kezelése, évi 1-2 alkalommal történő kaszálása ajánlott. Egyes kisebb foltokon reális veszélyt jelent a nyírt pázsittá alakítás, felülvetés vagy a felszántás.

ERDŐSSZTYEPRÉTEK, FÉLSZÁRAZ IRTÁSRÉTEK, SZÁRAZ MAGASKÓRÓSOK

A száraz gyepek egykor csak a gorondokon, illetve a medence peremén voltak jellemzőek. A lecsapolások után a medenceperemi száraz, sztyeprét jellegű gyepeket felszántották, a gorondokat pedig legeltették vagy felszántották. A Hanságban jelenleg egyedül itt van árvalányhaj, de mellette számos homoki gyepekre, vagy általában a száraz gyepekre jellemző faj is előfordul.

Az elmúlt évek szárazságának „köszönhetően” az Észak-Hanság peremén nagy kiterjedésben jelentek meg száraz gyepek. Ezekben a domináns sudár rozsnok mellett jellemző az franciaperje, a barázdált csenkesz, a közönséges gyújtóványfű, a kaszanyűg bükköny, a közönséges párlófű, közönséges orbáncfű, bársonykerep. Hasonlóan a láprétekhez és a mocsárrétekhez, a száraz gyepekben is terjed a magas aranyvessző és a siskanádtippan. Egyes helyeken már megjelent a selyemkóró.

A kialakuló rozsnokos gyepek meglehetősen fajszegények, mivel a környéken nincsenek olyan gazdag száraz gyepek, ahonnan a kísérőfajaik betelepülhetnének. Ezzel együtt az élőhelyet türelmes, nem túl intenzív legeltetéssel és kaszálással kell kezelni, annak érdekében, hogy az üdebb gyepek helyén ne a gyomokban gazdag típusok kerüljenek előtérbe.

AZ ÜDE ÉS KISZÁRADÓ RÉTEKRE VONATKOZÓ KEZELÉSI ELVEK

A TERMÉSZETVÉDELMI CÉL A VÁLTOZATOS, JÓ TERMÉSZETESSÉGŰ RÉTEK FENNTARTÁSA MEGFELELŐ VÍZELLÁTÁS BIZTOSÍTÁSÁVAL, MOZAIKOS KASZÁLÁSSAL.

CÉLOK:

- ❖ Állapotuk fenntartása.
- ❖ Természetességük megőrzése (jó vízellátás mellett csak kaszálással, rendszeresen kiszáradó rétek esetében kaszálással és/vagy legeltetéssel).
- ❖ Ökológiai vízigény biztosítása, elsősorban a területen található vizek visszatartásával, szükség esetén vízpótlással.
- ❖ Becserjésedésük, erdősödésük megakadályozása, a szórtan előforduló őshonos cserjék meghagyása mellett.
- ❖ Az özönnövények, különösen a magas aranyvessző eltávolítása.
- ❖ Kiterjedésük növelése az egykori előfordulási területen

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

Kisfészkeszű aszat, apró fillércsiga, ezüstsávós szénalepke, nagy tűzlepke, zánótboglárka, vörfű hangyaboglárka, északi pocok

TUDDAD?

A Fertő-Hanság Nemzeti Park működési területén kiemelt jelentőségű az ezüstsávós szénalepke, melyet intenzíven kutatunk jelölés-visszafogás módszerrel. Ez arra is alkalmas, hogy becslést adjon a Hanság ezüstsávós szénalepke populációjának nagyságára.

SZÁRAZ GYEPEK ÉS KEZELÉSI ELVEIK

CÉLOK:

- ❖ Kiemelt természetvédelmi cél ezen élőhelyek kiterjedésének növelése az egykori, mára megsemmisült lelőhelyeken.
- ❖ A meglévő előfordulási helyek kiemelt védelme és az élőhelytípusok fennmaradásához szükséges kezelések biztosítása.
- ❖ A beerdősülés, a túlzott cserjésedés és a fűavar felhalmozódás megakadályozása a meglévő élőhelyeken.
- ❖ Az állományokban meglévő és a jövőben megtelepedő özönnövények eltávolítása.

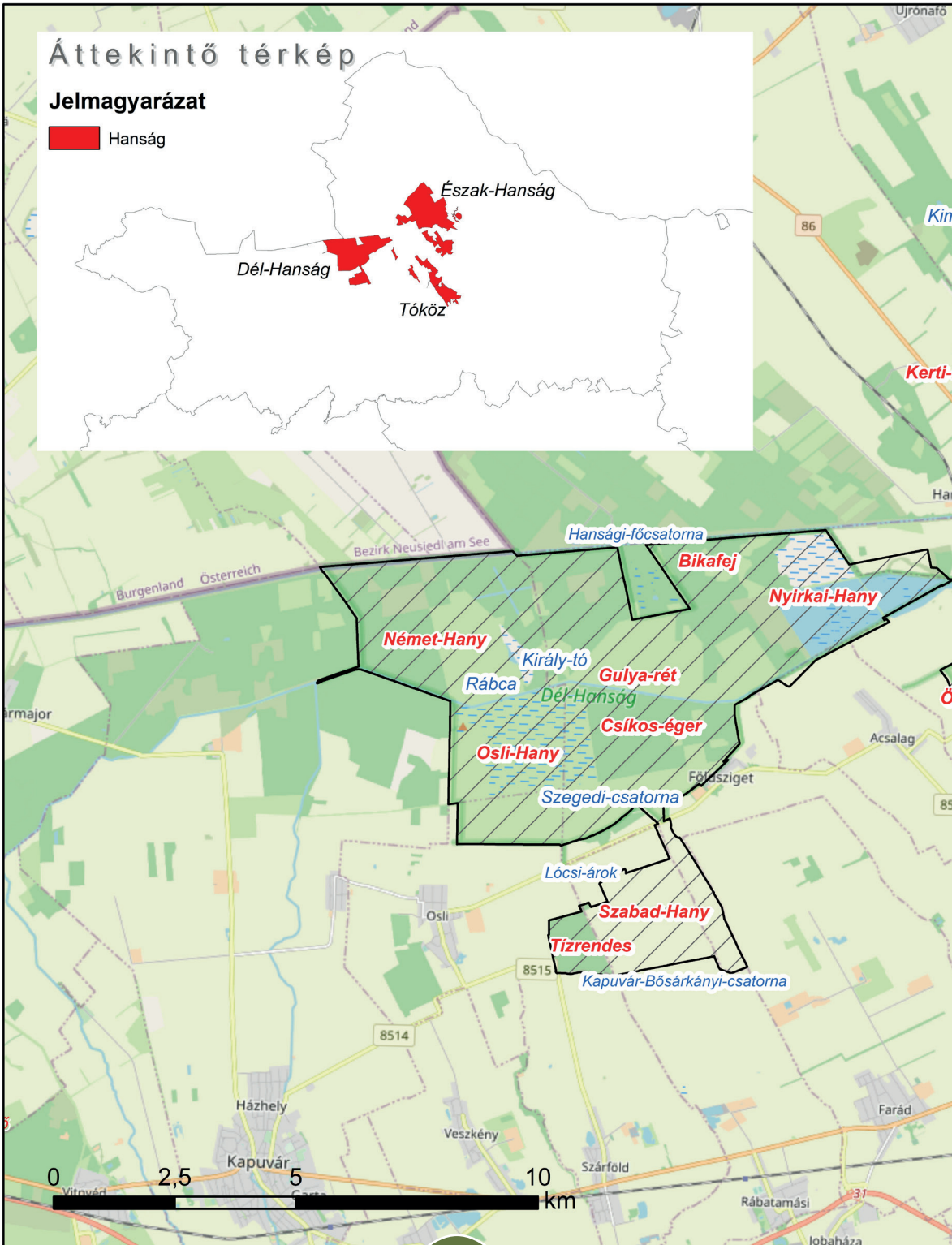
TUDTAD?

A magas aranyvessző Észak-Amerikában őshonos faj. Európában a XVII. században elsőként botanikus kertekben ültették dísznövényként. Első kivadásairól a XIX. század közepéről származnak adatok. Ezután néhány évtized alatt jelentős területeken váltak inváziós fajokká Európában. Magyarországon első adata 1848-ból származik, tömeges előfordulásáról 20 év elteltével számoltak be.

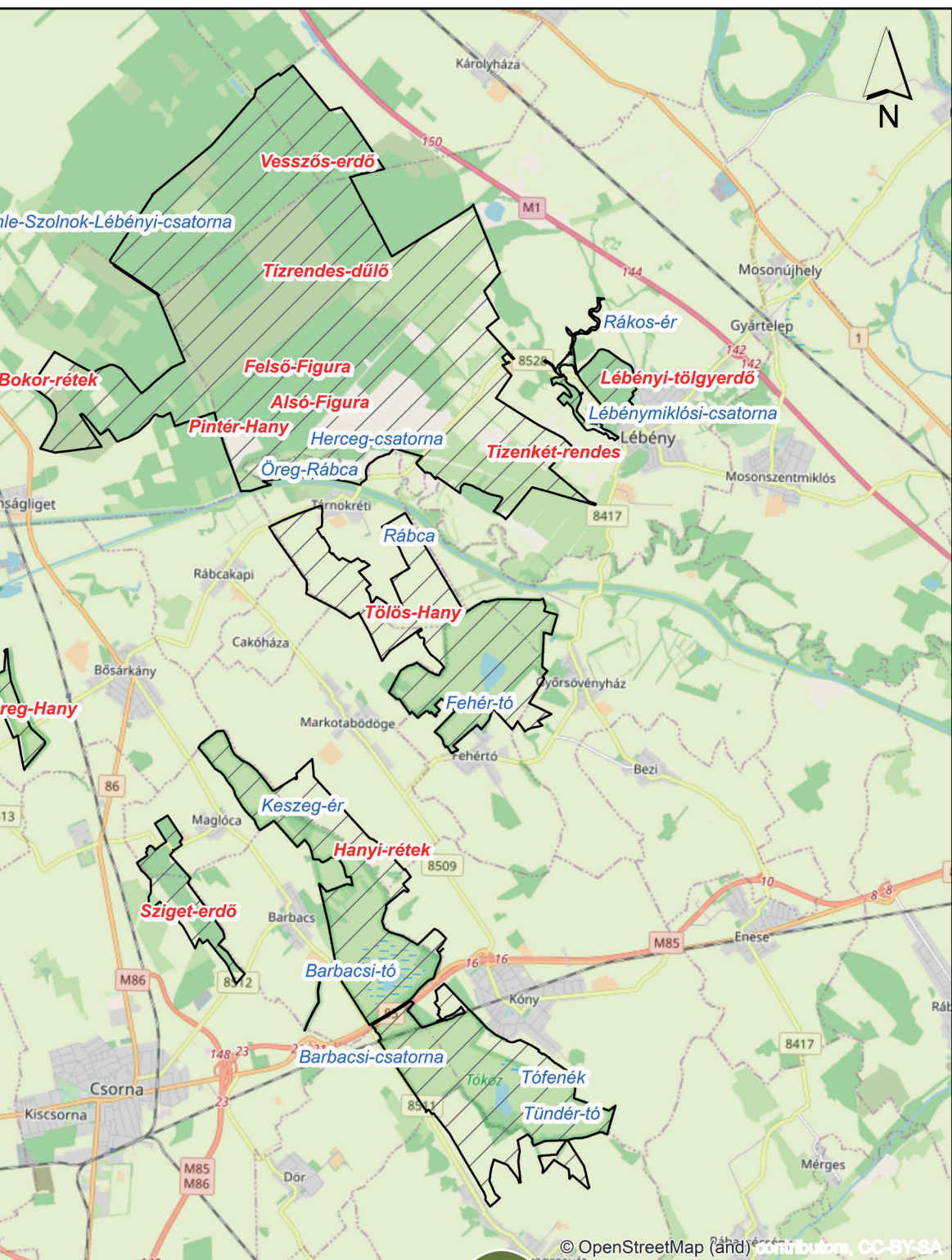
Gazdasági károkat okoz erdészeti csemetekertekben, parlagterületeken, tarvágásokon, fiatal telepítésekben, mint gyomnövény.

Zárt állományainak kialakulása teljesen elnyomja az ott élő többi növényt, ami az egész élőhely leromlásához, átalakulásához vezet, emiatt természetvédelmi szempontból is káros.

000 ELHELYEZKEDÉSE

LEGELTETÉS

ALULLEGELTETÉS

MI TÖRTÉNIK?

- ❖ Fűalom túlzott felhalmozódása, cserjésedés
- ❖ Visszaszorulnak a kistermetű növényfajok és a magról szaporodók
- ❖ Megindul az agresszívabb, nagytermetű fajok hódítása

MIT LEHET TENNI?

- ❖ Szarvasmarhafélékkel történő legeltetés
- ❖ Juhok mellőzése
- ❖ Legeltetés megkezdése előtt cserjék részleges visszazsírítása

TÚLLEGELTETÉS

MI TÖRTÉNIK?

- ❖ Taposási károk
 - Talaj degradálódása
 - Növényzet degradálódása
- ❖ Túlzott szervesanyag felhalmozódás
- ❖ Erős rágás, rágási károk
 - Növényzet nem tud regenerálódni

MIT LEHET TENNI?

- ❖ Az állatlétszám radikális csökkentése
- ❖ De! Nem szabad a legeltetést felhagyni, mert megjelenhetnek a gyomok és nemkívánatos növényfajok.

OPTIMÁLIS ÁLLATLÉTSZÁM ESETÉN: TERMÉSZETSZERŰ, JÓ GYEP

JÓ KASZÁLÁS? ROSSZ KASZÁLÁS?

Mi változott a múlt időszakhoz képest? Miért kell erre nagy hangsúlyt fektetni?
A ma legtöbbször alkalmazott gépi kaszálás erős sokkét éri a gyepet, mivel egy sokkal gyorsabb folyamat, mint a legeltetés vagy mint a kézi kaszálás.

BÚVÓSÁVOK

*A terület 5-10%-án zárványterületek képződése nélkül kell kialakítani!
A kaszálatlan részeket az őszig háborítatlanul kell hagyni, de ősszel célszerű szártépőzni, hogy a vaddisznó túrását megelőzzük.*

MI TÖRTÉNIK, AMIKOR TERV NÉLKÜL KASZÁLUNK?

A rendszeresen kaszált területek élővilága állandósul, azaz azok a növények és állatok maradnak csak meg, amik jól tűrik a taposást, kaszálást és a gyors változásokat. A kaszálás nem természetes folyamat, hiszen ilyenkor a növényzeti takarás nagyon gyorsan eltűnik a teljes területről, az ott élő állatfajok búvóhely és táplálék nélkül maradnak.

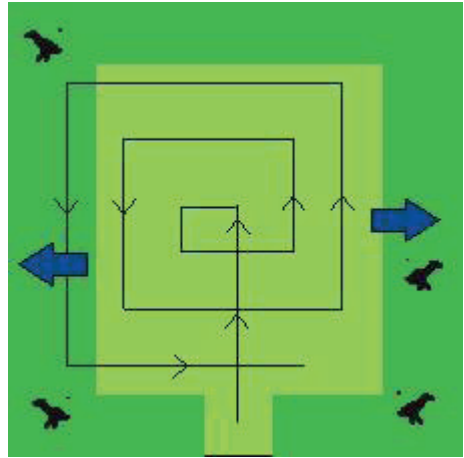
Miért kell jól kiválasztani az időpontot?

- ❖ A ritka és védett növények érdekében: a magérlelés után.
- ❖ Földön fészkelő madarak érdekében: a fészkelés után, júliustól kezdődően.
- ❖ Védett gerinctelen (leginkább ízeltlábúak, azon belül is lepkék) érdekében: szeptember és október hónapokban.

KASZÁLÁSRA VONATKOZÓ JAVASLATOK

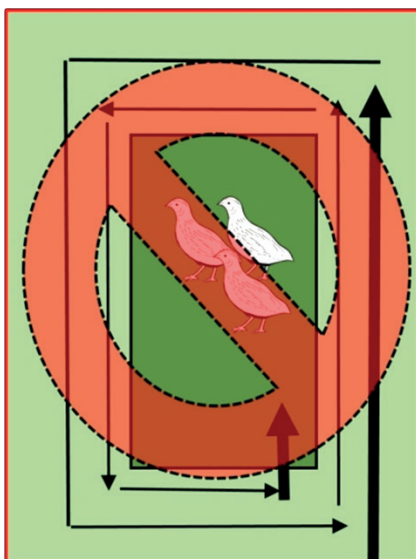
- ❖ Évente egy kaszálás javasolt
- ❖ Dobkaszó és talaj meghajtású rendszer, rendkezelő használata nem megengedett.
- ❖ Kaszálás és szárazítás esetén **minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.**
- ❖ **Június 15. előtti kaszálás** a nemzeti parkkal történt egyeztetés után.
- ❖ **Mozaikos kaszálás** folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 ha-t, vagy a terület 30%-át. A kaszálások között **legalább 1 hónap teljen el!**
- ❖ 20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
- ❖ A kaszátlan területek évente más helyen történő kialakítása.

Kiszorító kaszálás

Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítás, illetve a kaszálás felfüggesztése, és haladéktalanul a nemzeti park igazgatóság értesítése, munkatársainak javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterület kialakítása.

A kaszálás bejelentésről bővebben a QR kód beolvasásával lehet tájékozódni!

MIT NE TEGYÜNK A GYEPEKEN?

- ❖ Felülvetés nem megengedett.
- ❖ Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
- ❖ Tárcsázás nem megengedett.
- ❖ Gyepszellőztetés nem megengedett.
- ❖ Kiszántás nem megengedett.
- ❖ Fogasolás nem megengedett.
- ❖ Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.
- ❖ A területen trágyadepónia, széna- és szalmakazlak nem helyezhetők el.

A HANSÁG ERDEI ÉLŐHELYEI ÉS JELÖLŐ FAJAI

A Hanságban jelölő erdei élőhelyként vannak jelen az enyves éger és magas kóris al-kotta ligeterdők, valamint a keményfás ligeterdők a nagy folyók mentén.

Ezekben az erdőkben vagy közvetlen közelükben a következő érintett fajok találhatók: szarvasbogár, vidra, hód, nyugati piszedenevér, hegyesorru denevér, közönséges denevér, fekete harkály, fekete gólya, parlagi sas, rétisas, de számos egyéb értékes, erdőhöz kötődő ízeltlábú és gerinces fajt is fel lehetne sorolni!

Az erdő Földünk s a rajta élő emberek egyik életforrása, a természeti tényezőktől és emberi beavatkozásoktól függő életközösség és élőhely.

AZ ERDŐ MEGHATÁROZÓ TAGJAI A FÁK, DE AZ ERDŐ JÓVAL TÖBB MINT FÁK EGYSZERŰ HALMAZA.

A természetes erdő nem csak a természet számára fontos, de olyan hasznos érényei is vannak, melyek **a gazdálkodókat is segítik**:

pl. jobban ellenállnak a viharoknak és mérséklék az erős szelek hatását; a helyben elpusztuló fásszárúak lebomlásukkal hozzájárulnak a talajképződéshez; nagyobb mennyiségű CO₂-t kötnek meg és tárolnak; az erdei növényzet és a talaj megszűri a csapadékvizet, megőrizve a jó ivóvíz bázist; ellenállóbbak a betegségekkel és a kártevőkkel szemben!

JELÖLŐ ERDEI ÉLŐHELYEK SPECIFIKUS CÉLJAI

Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)

- ❖ Folyamatos, a természetes erdőképnek (fajösszetétel, szerkezet, korosztály) megfelelő erdőborítás biztosítása az élőhely-típusoknak megfelelő termőhelyeken.
- ❖ A nagy kiterjedésű (>1-2 ha) fiatalosok, tarvágások és véghasználati területek kialakulásának megelőzése, a már meglévőként természetes erdőképnek megfelelő erdők kialakítása.
- ❖ Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.
- ❖ A vegyszeres gyomirtás (elsősorban siskanád és szeder ellen) megelőzése megfelelő erdőműveléssel az aljnövényzet védelme érdekében.
- ❖ Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, erdei fenyő, fekete fenyő, fekete dió) eltávolítása, ahol szükséges.
- ❖ Az állományok közé ékelődő vagy a termőhelyen kialakított nem őshonos fafajú faültetvények helyén az eredeti keményfás ligeterdő fokozatos helyreállítása.

Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

- ❖ Az égerlápok és égeres mocsárerdők állományainak lehetőség szerinti kivonása a fa-termelési célú erdőgazdálkodás alól.
- ❖ A zátonyokon spontán kialakuló bokorfüzesek és fűz-nyár ligeterdők megőrzése.
- ❖ A meglévő állományokban folyamatos, a természetes erdőképnek (fajösszetétel, szerkezet, korosztály) megfelelő erdőborítás biztosítása az élőhely-típusoknak megfelelő termőhelyeken.
- ❖ A nagy kiterjedésű (>1-2 ha) fiatalosok, tarvágások és véghasználati területek kialakulásának megelőzése, a már meglévőként természetes erdőképnek megfelelő erdők kialakítása.
- ❖ Az odvas fák, lábon száradó és földön fekvő holtfa jelenleginél nagyobb mennyiségben történő biztosítása (megőrzése) a hozzá kötődő állatvilág védelme érdekében.
- ❖ A vegyszeres gyomirtás (elsősorban siskanád és szeder ellen) megelőzése megfelelő erdőműveléssel az aljnövényzet védelme érdekében.
- ❖ Az állományokban meglévő, de ott természetes körülmények között nem élő fajok (pl. akác, zöld juhar, fekete dió, nemes nyár, őszirózsa-fajok, nebáncsvirág-fajok, süntők) eltávolítása, ahol szükséges.
- ❖ Az állományok helyén lévő mesterséges faültetvények helyén az eredeti élőhelynek megfelelő erdők vagy gyepek helyreállítása.

ERDEI ÉLŐHELYEK

FÚZLÁPOK

Jellemzése:

Feltöltődőben lévő morotvákban, elhagyott medrekben kialakult **cserjések**, melyeket a **rekettyefűz** félgömb alakú csoportjairól lehet felismerni. Fajszegény élőhely, aljnővényzetében jórészt **sásfajok és a kékperje** fordul elő, a ritkásabb, láprétekkel mozaikoló foltokban több lápi karakterű faj is megtalálható. Lombkoronaszintjük ritkán fejlődik ki. A fűzlápok tartósan magas vízállás esetén képesek sokáig fennmaradni. Kiszáradás következtében gyorsan beerdősülnek, illetve gyomosodásnak indulnak, valamint a lápi karakter is gyorsabban elvész, ám a rekettyefűz sokáig kitart. A jó vízellátottságú foltokban a rekettye bokrok között kékperjés láprétek, magassásosok találhatók, de többségük kiszáradóban van és gyorsan terjed a magas aranyvessző. Jó vízellátottság esetén stabil, ősi élőhely, amely feltöltődés esetén lassan az égeres láp-erdők, keményfás ligeterdők irányába fejlődik, mélyebb vízborítás esetén pedig zombékosokkal, lápi hínárral mozaikos. A területen egykor jelentős lehetett a részaránya, de élőhelye/termőhelye a vízrendezések következtében nagyon beszűkült.

LÁP- ÉS MOCSÁRERDŐK

Jellemzése:

A Hanság természetes erdőtársulása. A legszebb állományai, kivéve a Vesszős-erdőt, azonban másodlagosan, az egykori tőzgebányák erdősítése után alakultak ki. Főleg nagyobb **holtágak feltöltődése során** alakulnak ki. Az év nagy részében **bő vízellátottságúak**. Zombékosokból vagy fűzlápokból alakulnak ki. Országos szinten is **veszélyeztetett élőhelyekről** van szó, megóvásuk a természetvédelem kiemelten fontos feladata. A vízháztartás megváltoztatása eltűnésüket okozza. Élőhelyükön tilos a vízelvezetés. Megfelelő vízellátás esetén állományai stabilak. Kiszáradáskor aljnővényzete degradálódik.

ERDEI ÉLŐHELYEK

BOKORFÜZESEK

Jellemzése:

- ❖ A folyóparton a folyóvizek által lerakott durva **kavicsos hordalékon fejlődnek a csigolya bokorfüzesek**. Évente 5-7 hónapon át kerülnek víz alá.
- ❖ A mellékágak és hullámtéri morotvák vize lassú, vagy időszakos mozgásban van, ezért partjait **iszapos finom homok, vagy iszap** borítja. E finomszemcsésű hordalékon először iszapnövényzet alakul ki. Ezek becserjésedésével jönnek létre a **mandulalevelű bokorfüzesek**.

Ezek az élőhelyek rendkívül ritkán fordulnak elő a Hanságban, elsősorban a Bikafej Erdőrezervátum területén találjuk őket. *A mindenkori vízjárástól erősen függő, dinamikus élőhely, az ártéri szukcessziósor első fázisa. A szukcessziósor a bokorfüzesek továbbfejlődése után az ártéri fűz-nyár ligeterdők felé mutat.*

FŰZ-NYÁR ÁRTÉRI ERDŐK

Jellemzése:

A vizsgált területen a természetszerű erdők között a legelterjedtebb növénytársulás, szinte a teljes szakaszon megtalálható (bár a nemesnyárasok sokfelé felváltották). Alacsonyártéri területeken kialakult, **évente rendszeres elöntést kapó erdők**. Fő alkotója a mélyebb, árvízjárta részekben a **fehér fűz**, melyet magasabb szinteken egyre többfelé **fehér nyár és szürke nyár** vált fel. A füzesek fajkészlete szegényes, a rendszeres elöntést kapó állományokban 1-2 jelentősebb faj is előfordul, azonban gyakran tömegesen jelennek meg benne adventív özönfajok. Kialakulását a fekvés mélysége, az elöntések gyakorisága, valamint a lerakott hordalék minősége határozza meg. *A szukcesszió során keményfás (tölgy-kőris-szil) ligeterdökké alakulnának.*

ERDEI ÉLŐHELYEK

KEMÉNYFÁS ÁRTÉRI ERDŐK

Jellemzése:

Az ilyen erdők általában **fajgazdagok, dús cserjeszinttel és geofiton (hagymás-gumós) fajokban gazdag** aljnövényzettel rendelkeznek.

Jó vagy kiváló növekedésű, főleg magyar kőris és kocsányos tölgy alkotta állományok. Árnyaló szintjük és cserjeszintjük változó, de az esetek többségében jól fejlett. A lágyszárúsínt erőssége az árnyalás függvénye. A lágyszárúsíntben hegyvidéki fajok is előfordulnak, a tipikus foltokon erős, feltűnő a kora tavaszi vadvirágok (geofitonok) aránya. A bolygatottabb részeken kiterjedt az özöngyomok, pl. a magas aranyvessző térfoglalása. A jellegtelenebb (bolygatottabb) gypsintű foltok fajkészletének regenerációja csak lassan várható. A vadállomány komoly károkat okoz a növényzetben. A termőhelyek kiszáradása érezhető, de még megfelel a keményfás ligeterdők középmező térszintjének.

GYERTYÁNOS-KOCSÁNYOS TÖLGYESEK

Jellemzése:

A Hanságban csak helyenként találhatók meg a gyertyános-tölgyesek, a Maglóca és Csorna közötti erdőtömbben meghatározó szerepű, ahol bükk előfordulás és számos hegyvidéki faj is ismert. Talajuk a félnedves, vagy üde vízgazdálkodási fokba sorolható. Lombkoronaszintjük a 25-30 m magasságot is elérheti, viszonylag fejlett alsó lombkoronaszinttel, cserjeszintjük többnyire gyengén fejlett.

A gypsint legnagyobb mennyiségben előforduló fajtái az általános és az üde erdei fajok közül kerülnek ki, gyakori a fejlett kora tavaszi geofita aszpektus.

Keményfaligetekkel áll kapcsolatban és dinamikus egyensúlyban.

ERDEI GYŰJTÉS SZABÁLYAI

NEM VÉDETT TERÜLETEKEN

A 2009. évi, az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló XXXVII. törvény értelmében **állami erdőben mindenki csak saját szükségleteinek megfelelő mennyiségű (NEM VÉDETT) gombát, gyógynövényt gyűjthet külön engedély nélkül.**

Ennek mértéke nem haladhatja meg naponta a 2 kg/fő-t.

VÉDETT TERÜLETEKEN

Külön törvényi előírás vonatkozik a védett természeti területen (pl. természetvédelmi terület, tájvédelmi körzet, nemzeti park) való gyűjtésre. Ebben az esetben bármilyen kis mennyiség szedése **csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehetséges. A természetvédelmi engedély beszerzése a gyűjtő feladata.**

TUDTAD?

A kései laskagomba (*Pleurotus ostreatus*) termőteste lombos fák tuskóin gyakran sűrű csomókban fejlődnek, kagylószerűen egymás felett. Kalapja 5-15 cm átmérőjű, általában kagyló alakú. Kalapbőre sima, csupasz, fénylő, palaszürke, szürkésbarna. Lemezei sűrűn állnak, tönkre lefutók, kezdetben krémfehérek, majd csontszínűek lesznek. Tönkje rövid, fehér színű. Húsa is fehér, vastag, mely fiatalon puha, később szívóssá, szálassá válik. Főleg ősszel terem, októbertől decemberig. Gyógyhatású gombák közé soroljuk, immunmoduláns, tumorellenes, gyulladáscsökkentő, fájdalomcsillapító, trigliceridszint- és koleszterinszint-csökkentő, vércukorszint-csökkentő hatással bír.

EHETŐ! Kellemes ízű és illatú gomba. Nagy mennyiségben termesztik.

HA TEHETED, AKKOR TARTSD MEG AZ IDŐS FÁKAT ÉS HOLTFÁKAT!

MIÉRT FONTOSAK?

Élőhely, menedék,
táplálékforrás

Madarak, különös tekintettel
az odúlakó madarakra

Denevérek (és egyéb
kisemlősök)

Ízeltlábúak

Gombák, mohák, zuzmók

Kártevőkkel szembeni
ellenálló-képesség növelése

Biológiai folyamatok
fenntartása

Anyag- és energiaforgalom

Termőhely stabilizáció,
regeneráció

Szén-dioxid megkötés

Klímaváltozással szembeni
ellenálló-képesség növelése

Genetikai értékek
fenntartása

Történelmi és
néphagyományos
jelentőség

ERDŐK VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐI

- ▼ Véghasználatok (tarvágás, végvágás)
- ▼ Sematikus, egyenletes előhasználatok és bontások
- ▼ Holtfa hiánya
- ▼ Cserjeszint és második szint eltávolítása
- ▼ Özönnövények terjedése
- ▼ Túlzottan magas egyedszámú vadállomány
- ▼ Szemetelés
- ▼ Klímaváltozás (csapadékhiány, kiszáradás, kártevők stb.)

JAVASOLT ELŐÍRÁSOK

- ❖ **Megfelelő állományszerkezet kialakítása** → a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
- ❖ **Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.**
- ❖ A nevelővágások során **az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.**
- ❖ Őshonos fajú állományok véghasználata során átlagosan **5-20% területi lefedettséget biztosító élőhelyek visszahagyása**, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
- ❖ Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő **álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.**
- ❖ **Örökerdő üzemmódra való áttérés.**
- ❖ Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében **a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.**
- ❖ Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta **lékesedés elkerülésére** a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével.
- ❖ Kártevők elleni védekezésnél **kímélő technológiák és célirányos kijuttatás** (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
- ❖ Kártevők elleni védekezésnél **biológiai módszerek** (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

SZÁNTÓFÖLDEK TERMÉSZETI ÉRTÉKEI

A kiemelt jelentőségű gyepes, erdős, vagy vizes **élőhelyek közé ékelődve** megtalálhatjuk a szántóföldeket is.

Általánosságban elmondható, hogy a szántók természetvédelmi szempontból kevésbé változatos élőhelyek, mivel általában intenzíven művelt táblák.

VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK

...mégis **élő-, táplálkozó- és szaporodóhelyet** biztosítanak sokféle élőlénynek!

Például:

számtalan rovar életciklusa kötődik ide,
védett madarak táplálkozó-, **fészkelőhelye**,
vadászható fajok táplálkozóterülete.

A növények és állatok egy része a kezelt táblabelsőkben is előfordul, de a kezeletlen táblaszegélyek, fennhagyott búvósávok, kísérő cserje-, vagy fasorok jellemzően fajokban gazdagabb területek.

A biológiai sokféleség megőrzése a gazdálkodó érdeke is, hiszen több állatfaj is gondoskodik természetes úton a kártevők ritkításáról (pl. katicák, füркészek, ragadozó madarak).

KEZELÉSI JAVASLATOK ÉS KORLÁTOZÁSOK SZÁNTÓKRA

Kezelési javaslatok:

- ❖ A jelölő élőhelyekkel nem határos szántók művelése közvetlenül nem veszélyezteti a fontos élőhelyeket, de hosszabb távon a **gyep művelésre váltás** az optimális megoldás.
- ❖ A természet szerű erdők, vizes élőhelyek, nedves gyepek mellett elhelyezkedő szántók művelése közvetlenül káros hatással lehet a szomszédos jelölő élőhelyekre és fajokra. Itt szükséges néhány **korlátozás** betartása, de a szántó mielőbbi **gyepé alakítása** a legjobb, amit tehetünk.

Fenntartási tervben javasolt korlátozások:

- ❖ **Légi úton** vegyszer, műtrágya kijuttatása **nem** lehetséges
- ❖ **Energetikai** ültetvény **nem** telepíthető
- ❖ Időszakos és állandó **vízállások** körül 3 m-es sávban **talajművelés nem** végezhető

További javasolható előírás:

- ❖ **Vegyszermentesség** a jelölő élőhelyek melletti 50 m-es sávban

Tudtad, hogy a szántóföldi vadvirágok egyes kutatások szerint mára már a legritkább társulásokat alkotják a Földön és egyes típusaik (pl. a lenföldek vadvirágai) kihaltak tekinthetők?

FŐBB INVÁZIÓS NÖVÉNYFAJOK

ARANYVESSZŐ

Észak-amerikai eredetű behurcolt faj. Sikeressége abban rejlik, hogy az új nyílt felszínű területeken kaszattermésével hamar meg tud jeleni, majd a meghódított területen tarackról szaporodva nagy összefüggő állományokat tud képezni. A zárt aranyvesszős kialakulása az eredeti növénytakaró szinte teljes pusztulását jelenti.

A védekezés legjobb módja a megelőzés, a helyes kaszálási módok alkalmazása. A már erősen fertőzött területeken az aranyvessző foltokat sokkoló kaszálással (évente kétszer, háromszor) kell kezelni.

ZÖLD JUHAR

Hazájában, Észak- és Közép-Amerikában főként vízparti erdőkben uralkodó fafaj.

Közepes termetű fa, melynek bőséges terméseit a szél, a víz és az állatok is terjeszthetik. Sikeressége ezek mellett a jó csírázóképeségében és intenzív tuskósarjképzésében rejlik.

Rövid élettartama miatt elegendő lehet a termős példányok kivágásával védekezni ellene. Sarjait mechanikus úton, valamint növényvédőszerrel lekenve lehet elpusztítani.

FEHÉR AKÁC

Észak-Amerika keleti felén őshonos faj. Napjainkban világszerte az egyik leggyakrabban termesztett lombos fafajként tartják számon. Az akác, ahol megtelepedett és kedvezőek számára a feltételek, magbankjának és sarjadzó képességének köszönhetően csak hosszú idő alatt, nagy nehézségek árán szorítható vissza. Erőteljesen átalakítja környezetét. A mechanikai védekezés csak hosszútávon célravezető. A vegyszeres kezelés esetén a fiatal egyedek lombfakadás utáni permetezését, idősebb egyedeknél a kéreg eltávolítása, gyűrűzése után a kenését, a tuskó vágási felületének kezelését javasolják.

BÁLVÁNYFA

Eredetileg Kelet-Ázsia fafaja, hazánkba szándékos betelepítés útján került erdészeti és kertészeti céllal. Rendkívül agresszívan terjed, allelopátiás hatásán, árnyékolásán és a talaj nitrogénszintjének növelésén keresztül átalakítja a területek növényközösségét. Leginkább száraz gyepekben, bokorerdőkben, homoki gyepekben veszélyes özöngyom, de akár épületek, utak hasadékaiban is megtelepedhet, gyorsítva azok állapotának romlását. A talajfelszín bolygatása kifejezetten kedvez terjedésének. Tulajdonságai, életképessége következtében térfoglalása jelentős anyagi ráfordítások árán korlátozható. Kiváló sarjadzóképesége miatt teljes visszaszorítása kizárólag mechanikai módszerekkel szinte lehetetlen.

További információ: www.invaziosfajok.hu

INTENZÍVEN TERJEDŐ NÖVÉNYFAJOK ELLENI KÉMIAI VÉDEKEZÉS

A Natura 2000 és védett természeti területeken a különböző növényvédő szerek használatát a lehető legalacsonyabb mértékre szükséges csökkenteni. Az intenzíven terjedő növényfajok (közismertebb elnevezésük özönnövények) esetében azonban néha nem kerülhető el a vegyszeres irtás. A vegyszeres irtásokat többnyire totális gyomirtószerekkel vagy azok kombinációjával lehet végezni, melyek nem szelektívek, így használatuk körültekintést igényel.

- ❖ A fásszárú fajok esetében vastagságtól függően az injektálás és kéregkenés (néhány faj esetében kéreghántást követően a hántott felület ecsetelése) a javasolt kijuttatási módszer, mert ezek esetében a legkisebb a környező növényzet károsodása szakszerű kivitelezés esetén. Vékonyabb egyedek, magoncok illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében szükséges lehet levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
- ❖ A lágyszárú fajok esetében a kenés, illetve teljesen zárt állományok esetében a körültekintően végzett permetezés a javasolt kijuttatási technológia.
- ❖ Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
- ❖ Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése javasolt, így a kezelt és kezeletlen egyedek jól elkülöníthetők.
- ❖ A kezeléseket minden esetben az engedélykiiratban foglalt módon és az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában lehet végezni.

A fontosabb inváziós fajokra kidolgozott irtási útmutatókat és jó gyakorlatokat talál az invaziosfajok.hu weboldalon

GAZDÁLKODJ ÖKOSAN

A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG NATURA 2000 TERÜLETEIN GAZDÁLKODÓK KÉZIKÖNYVÉNEK SOROZATA

Eddig megjelent kötetek:

- I. Gazdálkodj ÖKOsan a Rábaközben
- II. Gazdálkodj ÖKOsan a Répce-mentén
- III. Gazdálkodj ÖKOsan a Rába mellett
- IV. Gazdálkodj ÖKOsan Sopron és környékén
- V. Gazdálkodj ÖKOsan a Pannonhalmi-dombságon
- VI. Gazdálkodj ÖKOsan a Gönyüi-homokvidéken
- VII. Gazdálkodj ÖKOsan a Szigetközben
- VIII. Gazdálkodj ÖkOsan a Hanságban

VIII. kötet: Gazdálkodj ÖKOsan a Hanságban

Kiadó: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság

Szerkesztette: Barna Csilla, Burda Brigitta, Magyar Linda

Szerzők: Barna Csilla, Burda Brigitta, Takács Gábor, Magyar Linda, Hergovits-Szép Katalin

Fotók: Barna Csilla, Schmidt Dávid, Takács Gábor, Motkó Béla, Keszei Balázs, Börcsök Zoltán, Halpern Bálint, Dr. Szita Renáta, Dr. Ambrus András

Festmények: Zsoldos Márton

ISBN 978-615-6266-08-8

©Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság 2022

©Szerzők

Minden jog fenntartva. A kiadó és a szerzők engedélye nélkül nem sokszorosítható, valamint elektronikus keresőrendszerekben sem tárolható és publikálható.

A kézikönyv sorozat a GRASSLAND-HU projekt keretében jelenik meg.
A LIFE IP GRASSLAND-HU (LIFE17 IEP/HU/000018) projekt az Európai Unió LIFE Programjának támogatásával valósul meg.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	3
Mit tehetsz Natura 2000 gazdálkodóként?.....	4
Jogszabály által meghatározott kötelező gyepgazdálkodási előírások.....	5
Jogszabály által meghatározott kötelező erdőgazdálkodási előírások.....	6
Agrár- és erdészeti támogatások	7
A Hanságról röviden	8
A Hanság felszíni vizei.....	9
A Hanság története	10
A Hanság jelölő fajai	12
Vizes és vízhez kötődő élőhelyek.....	13
Nedves és üde gyepek.....	15
Rákosi vipera, a Hanság egyik ékköve.....	16
Szárazabb gyepek	17
Az üde és kiszáradó rétekre vonatkozó kezelési elvek.....	18
Száraz gyepek és kezelési elveik	19
A Hanság Natura 2000 elhelyezkedése.....	20
Legeltetés	22
Jó kaszálás? Rossz kaszálás?	23
Kaszálásra vonatkozó javaslatok	24
A Hanság erdei élőhelyei és jelölő fajai	25
Jelölő erdei élőhelyek specifikus céljai	26
Erdei élőhelyek.....	27
Erdei gyűjtés szabályai.....	30
Ha teheted, akkor tartsd meg az idős fákat és holtfákat!.....	31
Erdők veszélyeztető tényezői.....	32
Javasolt előírások.....	33
Szántóföldek természeti értékei	34
Kezelési javaslatok és korlátozások szántókra	35
Főbb inváziós növényfajok.....	36
Intenzíven terjedő növényfajok elleni kémiai védekezés	37
Impresszum	38
Tájékoztatás!.....	40

TÁJÉKOZTATÁS!

Amennyiben szeretne többet megtudni a Hanság kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területről, vagy szeretné megtudni, hogy milyen jogai, kötelezettségei és támogatási lehetőségei vannak a saját tulajdonában lévő földeken, akkor keresse bizalommal munkatársainkat, akik az újonnan (2021-ben) megalakult Gyepvédelmi Tanácsadó Szolgálat tagjaiként elérhetők e-mailen és telefonon!

Burda Brigitta

burda.brigitta@fhnp.hu

+36 (30) 628 5425

Barna Csilla

barna.csilla@fhnp.hu

+36 (30) 280 2583

A terület fenntartási tervét a www.ferto-hansag.hu honlapunkon a Természetvédelem/Természetvédelmi kezelés/Natura 2000 fenntartási tervek fül alatt találja meg!

